

en el gascò comenger de Saint Gaudens encara registren «*chic*: petit, -te» (i derivats, infra: Dupleich, *Dict. Pat. St. G.*); a Luixon s'havia dit *čiku* per «enfant» (*ALGc.* III, 564), avui antiquat.

Cap a l'E. trobo encara un *chic* 'un poc' a Lavelanet (Arieja), a uns 25 km. del límit català, si bé separat per grans muntanyes (*Bouts dera Mount.* xxv, 31). Convindria trobar millor comprovació de l'existència de *chic* 'petit' i *achicar* 'empetitir' registrats pel PDPF com a pertanyents a la llengua antiga, perquè tots dos falten en el PSW i en Rayn.; i els dos exs. de *achicar* 'humiliar', citats per Kolsen (*ASNSL CXLIII*, 265) en dos trobadors de fi del S. xii, l'un tolosà, i alvernès l'altre, són molt obscurs i presenten dubtes greus en la transmissió del text. De tota manera ara trobo ben exagerat, i fins erroni, el meu judici del DCEC: «repartició geogràfica sospitosa d'hispanisme»; en particular pel que fa als elements substantius i derivatius d'aquest radical, ara constatats fins a Bordeus, que, en conjunt donen fe d'autoctonisme en considerable mesura, si bé limitat al terç SO. del domini occità.

Aquest és el valor amb què el mot s'ha mantingut extensament en gascò: *ün šik* «un peu» (*ALGc.* III, 728) ocupa una gran àrea a tot el dpt. Landes i la Gironda a l'esq. de la Garona; també cap a Agén; zones on és *šyik* amb palatal africada; al Sud, reprèn, amb la *š*- catalana, a 3 pobles E. i SO. de l'Arieja gascò, i també a l'extrem O. de BPyr. D'altra banda se'n fa per allà un ús diferent del nostre, i igual al del ll. vg. *ciccu*: «(c'est trop) peu» (*ALGc.* IV, 1589) es diu *ei šik* o *šik* a tot el Bearn, tot Landes i Gironda, i de nou a la punta SE. de l'Arieja gascò (Le Port d'Aulús).

Més lluny trobem logud. *ticcu* 'poc' —dial. sd. on *t*-correspon a una *z*- sorda italiana, si bé en molts mots d'origen obscur equival a una *ch*- del castellà: Jud, *Rom.* XLIII, 452—, campid. *azziccheddu* 'poc, una gota', calabr. *zica* 'gota, goteta', na *zica* 'una mica', *zichi* 'poquíssim' (Rohlf's, *Diz. Tre Cal.*), Cilento *tsiku* 'petit', Laci *tsiko* (Rohlf's, *ZRPb.* LVII, 474); de més a més, el REW, 2451b, cita Bregaglia *tsik* 'poc', Versília i Lucca *čikko* 'petit', i *čiko* 'petit' i 'poc' en el parlar de Sora i d'altres del Mezzogiorno. Així, doncs, hi ha el significat del cast. *chico*, i cat. *xic*, a Cilento, el Laci, Lucca i Versília, i algun parlar meridional. Però els altres van amb l'it. *cica* 'res': mot ben divers del nostre *xic*, i d'ús molt vulgar i afectivíssim: ex. *non trovò cica* (mod. i ja en el *Pataffio*, 2.^a meitat S. xv), it. antiq. *cigolo* 'poc', 'petit', i per tant tenen el mateix ús que el ll. *ciccum* 'res' (*ciccum non interduim* 'no donaria ni mica, ni un bri', en Plaute etc.), «*ciccum*: γῦῦ, κόκκος» (en el glossari de Philòxenos, ms. del S. ix), i *nec ciccum* 'nihil' en una glossa placidiana, que es troba en diversos mss. des del S. viii (*CGL* vi, 730).

La vacil·lació i contradicció entre *zi/ci* en italià, i *xi-* o *chi-* en l'hispanic, així com la *-c*- simple medial de l'italià, proven clarament que els diversos llenguatges romànics, més que el prolongament fonètic de *ciccum*-ens ofereixen la creació, ara i adés renovada, d'un mot de creació expressiva, en part infantil, que in-

dicà, mijançant el so de *čik-* o cosa semblant, la idea de petit. Característic d'aquestes creacions és el fet que apareguin, en alguns llocs, amb variacions fonètiques més o menys accentuades, però no justificades per la fonètica històrica. No és, doncs, inversemblant que en aquest cas sigui fidedigna la variant que en cita GdDiego (*Dicc. Etim.* 1624), Burgos *chiguito*, Rioja *chiguin*; i almenys en l'aspecte fonètic, no rebutjaríem que hi tingui connexió el cast. CISCO 'detritus' [1495]; ni, fins i tot, el fr. *chiche* 'mesquí, gasiu' [S. xii], per bé que la discrepància en el sentit obligui a gran reserva.

En altres llenguatges afins al cat., com el gc., veiem tota una panòplia de variacions fonètiques, començant amb la palatal (*t*)*x*-, per expressar aquestes idees; en el mapa «bébé» i «enfant» de l'*ALGc.* (III, 564): *šin* (f. *šino*) a dos llocs centrals de B.-Pyr., *šok* (/šókə) a la baixa Vall d'Aura, *šo/šójə* a Gerda (big.), mentre que en el Lavedà *šyoš/šjójo* és «garçon, fille».

Convé posar de relleu que el caràcter substantiu del ll. *ciccum*, de l'it. *cica* etc., apareix conservat, fora d'aquests, en una sèrie tan gran d'elements conservadors que reforça sòlidament la versemblança que l'ús com a adjectiu nasqués pertot d'aquell, per una ampliació secundària d'aquest ús substantiu o adv. Ho retrobem fins i tot en un llenguatge tan distant com l'albanès: *ye čika* 'una mica' (Gustav Meyer, *Alban. Grammatik*, 102); roncalès *txiki* 'poc'; l'ús en els dialectes sards, en els it. de Bregaglia, Calàbria, Sora etc., als quals afegeixo, encara, a Amaseno (Laci) *na ci(ca) də* 'una mica de' (*na ci pane, na ci sapone* «del pane, del sapon», Rohlf's, *It. Gr.*, § 426). També en un dels testimonis més antic en cast. *chico* és 'una partícula': «si el cavallo fuere ferido en el ojo, en guisa que sea asedado, o que se faga dentro *chico* de carne» (*Libro de los Cavallos*, S. xiii, 26.17).

En llengua d'oc ja hem vist que, quasi pertot, el significat que es comprova és 'un poc'; ara afegeixo que és així com es troba en l'extrema punta NO. de l'àrea del mot —car és a les puntes on solen mantenir-se els més grans arcaïsmes—: en els últims alens literaris de l'occità de Bordeus: *chic a chic* 'a poc a poc': «Aussí lèu que parèch l'aurore, / on lou salude abec amour: / lou ciel *chic a chic* se colore / ---», Theodor Blanc, a. 1870 (p. p. PLBerthaud, *Bull. d. l. Soc. des Biblioph. de Guiene*, 1949, extr., p. 21).

Del nostre extrem N. és característic l'ús del femení, o f. pl., *una xica* o *unes xiques* 'un poc', quasi a la manera llatina: així és propi de Cerdanya, segons Volart (*BDC* II, 57), i ha d'arribar fins a l'extrem N. i S. de la comarca: car jo ho he sentit a Meranges («del Fontinal d'Engorgs surt una *šikə* d'aigua» 1936); i a Setcases, al peu S. del trifini amb Camprodon i Conflent: «d'aquella *šikə* de collada en diuen el Coll del Llop», 1936. *AlcM* cita *una xica de mel* en el vallespirenc Casepence, i també en un escriptor gironès, i «no cregues *xica* ni mica» en les Faules del ross. Pau Berga; *chico-et-micos* adv. «par morceaux, par parcelles» en el gascò comenger de St. Gaudens (Dupleich). En fi, entre els usos anòmals que poden haver contri-